

Postanowienie z dnia 11 października 2005 r., V CZ 112/05

W razie zgłoszenia przez stronę wniosku o doręczenie wyroku sądu drugiej instancji z uzasadnieniem "celem wniesienia kasacji" oraz wniosku o ustanowienie adwokata, odpis tego wyroku sąd doręcza ustanowionemu pełnomocnikowi.

Sędzia SN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz

Sędzia SN Bronisław Czech (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Stanisławy Ł. przeciwko Janinie C. o ochronę dóbr osobistych, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 11 października 2005 r. zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 lipca 2005 r.

oddalił zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny w Katowicach zaskarżonym postanowieniem odrzucił kasację powódki od wyroku tego Sądu z dnia 21 grudnia 2004 r. jako wniesioną po upływie terminu przewidzianego w art. 393⁴ k.p.c.

Skierowana do powódki przesyłka zawierająca odpis wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 grudnia 2004 r. z uzasadnieniem została powtórnie awizowana w dniu 21 stycznia 2005 r. Mając to na względzie, Sąd Apelacyjny w Katowicach pozostawił wymienioną przesyłkę w aktach ze skutkiem doręczenia określonym na dzień 28 stycznia 2005 r. W konsekwencji termin miesięczny do wniesienia kasacji biegł od dnia 28 stycznia 2005 r., a kasacja wniesiona została dopiero w dniu 18 czerwca 2005 r., czyli po upływie tego terminu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, bez znaczenia dla skuteczności doręczenia powódce odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem pozostaje fakt, że doręczenie to nastąpiło po ustanowieniu dla powódki adwokata z urzędu, albowiem obowiązek

doręczania pism sądowych pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu powstaje dopiero z momentem zawiadomienia sądu przez organ samorządu zawodowego o wyznaczeniu osoby pełnomocnika; sąd nie jest obowiązany do ponownego doręczenia takiemu pełnomocnikowi pism uprzednio doręczonych stronie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., II UZ 85/01, OSNAPUS 2003, nr 20, poz. 503). W niniejszej sprawie odpis wyroku Sądu Apelacyjnego został wysłany do powódki wraz z uzasadnieniem w dniu 11 stycznia 2005 r., natomiast zawiadomienie sądu przez organ samorządu zawodowego o wyznaczeniu konkretnego adwokata nastąpiło w dniu 20 stycznia 2005 r.

W zażaleniu powódka wniosła o uchylenie powyższego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wyrok Sądu Apelacyjnego ogłoszony został w dniu 21 grudnia 2004 r.

Powódka była zwolniona od kosztów sądowych, ale działała w procesie bez zawodowego pełnomocnika. Złożyła w dniu 23 grudnia 2004 r. pismo procesowe, w którym wniosła o doręczenie wraz z uzasadnieniem wyroku Sądu Apelacyjnego „celem wniesienia kasacji” oraz o ustanowienie adwokata z urzędu. Na piśmie tym umieszczone jest zarządzenie przewodniczącego z dnia 7 stycznia 2005 r. o treści „wydać”, wykonane dnia 11 stycznia 2005 r. Przesyłkę dla powódki, zawierającą odpis wyroku wraz z uzasadnieniem, dwukrotnie awizowaną i nieodebraną, pozostawiono w aktach ze skutkiem doręczenia, określonym na dzień 28 stycznia 2005 r. Jednocześnie Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 7 stycznia 2005 r. ustanowił dla powódki adwokata, którego miała wyznaczyć Rada Adwokacka w K. Pismem z dnia 11 stycznia 2005 r. Sąd Apelacyjny zwrócił się do okręgowej Rady Adwokackiej w K. o wyznaczenie adwokata, która pismem z dnia 18 stycznia 2005 r. zawiadomiła, że wyznaczyła dla powódki pełnomocnika w osobie adwokata Romualda R. Adwokat ten pismem w wniesionym w dniu 21 stycznia 2005 r. zażądał doręczenia mu odpisu wyroku Sądu Apelacyjnego wraz z uzasadnieniem, co nastąpiło w dniu 17 lutego 2005 r. Adwokat ten pismem z dnia 16 maja 2005 r. zawiadomił Sąd Apelacyjny, że „nie znajduje podstaw prawnych do wniesienia kasacji”. Okręgowa Rada Adwokacka w K. pismem z dnia 27 maja 2005 r. zawiadomiła Sąd Apelacyjny, że wyznaczyła dla powódki innego pełnomocnika w osobie adwokata Mariana Ź. Adwokat ten pismem z dnia 31 maja 2005 r. zwrócił się do Sądu Apelacyjnego o nadesłanie mu kserokopii pozwu, wyroku sądu pierwszej instancji wraz z uzasadnieniem, apelacji oraz wyroku sądu drugiej instancji wraz z

uzasadnieniem. Dokumenty te zostały mu wysłane przez Sąd w dniu 6 czerwca 2005 r. Kasację wniesiono dnia 13 czerwca 2005 r.

Sąd Apelacyjny, odrzucając kasację, powołał się na postanowienie Sądu Najwyższego dotyczące art. 118 k.p.c., który stanowi, że ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego. Trafnie zauważono, że przepis ten jest nieprecyzyjny i w związku z tym – w przedmiocie, którego dotyczy – zarysowały się różne stanowiska, zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie.

Według jednego z nich, sam wniosek o ustanowienie adwokata (radcy prawnego) może być uważany za udzielenie pełnomocnictwa temu adwokatowi. Jest oczywiste, że pełnomocnictwo to aktualizowałoby się po uwzględnieniu przez sąd takiego wniosku i wyznaczeniu przez odpowiedni organ samorządu adwokackiego (radcowskiego) pełnomocnika w osobie konkretnego adwokata (radcy prawnego).

Według innego poglądu, wymieniony przepis jest nieprecyzyjny dlatego, że wiąże „ustanowienie adwokata” z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego *in blanco*, którego nasze ustawodawstwo nie przewiduje. Procedura ustanawiania adwokata z urzędu jest dwuetapowa. Pierwszy etap to ustanowienie adwokata przez sąd na wniosek strony, drugi – wyznaczenie konkretnej osoby na pełnomocnika przez właściwą radę adwokacką lub izbę radców prawnych i dopiero po zakończeniu tego drugiego etapu powinien nastąpić skutek określony w art. 118 k.p.c.

Na tle postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1998 r., II UZ 13/98 (OSNAPUS 1999, nr 4, poz. 149), w którym przyjęto, że ustanowienie adwokata jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego, a termin i sposób porozumienia się pełnomocnika ze stroną należy wyłącznie do nich, a nie do sądu, stwierdzono w piśmiennictwie, iż pełnomocnictwo procesowe strony zwolnionej od kosztów sądowych powstaje z chwilą prawomocności postanowienia o ustanowieniu dla niej adwokata, jednakże do czasu wyznaczenia przez radę adwokacką lub okręgową izbę radców prawnych konkretnego adwokata (radcę prawnego) ma ono charakter blankietowy. W związku z tym uznano, że obowiązek doręczania pism sądowych pełnomocnikowi ustanowionemu przez sąd powstaje dopiero z momentem zawiadomienia sądu przez organ samorządu zawodowego o wyznaczeniu konkretnej osoby na pełnomocnika. Sąd nie jest obowiązany do

ponownego doręczenia takiemu pełnomocnikowi pism uprzednio doręczonych stronie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., II UZ 85/01, OSNP 2003, nr 20, poz. 503 oraz z dnia 26 lipca 1975 r., III PR 117/75, OSNC 1976, nr 7-8, poz. 177). (...)

Adwokat ustanowiony przez sąd (art. 117 k.p.c.) ma cechy zarówno pełnomocnika ustanowionego przez stronę, jak i organu publicznoprawnego, zajmującego się ochroną osoby w postępowaniu sądowym, której sąd przyznał uprawnienie do korzystania z takiej ochrony. Pierwsza cecha jest oczywista, a o drugiej świadczy m.in. sposób ustanawiania adwokata (art. 117 k.p.c.) oraz pokrywanie kosztów udzielonej przez niego pomocy, jeżeli nie została opłacona, przez Skarb Państwa. (...) Poza tym trzeba zwrócić uwagę, że ustanowienie adwokata przez sąd nadaje mu uprawnienia przewidziane w art. 91 k.p.c. bez potrzeby składania jakichkolwiek oświadczeń przez osobę, dla której pełnomocnik ten został ustanowiony, a tym bardziej udzielania temu adwokatowi pełnomocnictwa. Świadczy o tym również sformułowanie zawarte w art. 118 k.p.c., że ustanowienie adwokata jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa.

Nie rozstrzygając sporu, czy strona składająca wniosek o ustanowienie adwokata tym samym udziela mu pełnomocnictwa, trzeba zwrócić uwagę na czynność procesową, z którą związany jest wniosek o ustanowienie adwokata. Powódka w przedmiotowym piśmie – złożonym w czasie biegu tygodniowego terminu określonego art. 387 § 3 k.p.c. – zamieściła dwa wnioski: o doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem „celem wniesienia kasacji” oraz o ustanowienie adwokata. W sytuacji, w której złożone zostały wymienione wnioski, było oczywiste, że ustanowienie przez sąd adwokata, a następnie wyznaczenie go przez organ samorządu adwokackiego, nie może nastąpić w takim czasie by wyznaczony adwokat mógł złożyć wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem w terminie określonym art. 387 § 3 k.p.c. Wynika z tego, że gdyby powódka nie złożyła wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, nastąpiłoby uchybienie terminowi przewidzianemu w art. 387 § 3 k.p.c. i powódka utraciłaby możliwość wniesienia kasacji bez ubiegania się o przywrócenie tego terminu. Doręczenie wyroku z uzasadnieniem do rąk samej powódki utrudniłoby lub uniemożliwiło wniesienie kasacji w terminie miesięcznym określonym w art. 393⁴ § 1 k.p.c. przez jej adwokata. W tej sytuacji należy przyjąć, że wolą powódki było zachowanie terminu przewidzianego w art. 387 § 3 k.p.c. i doręczenie odpisu wyroku z

uzasadnieniem pełnomocnikowi, o którego ustanowienie wniosła. Jest to racjonalne, zgodne z doświadczeniem życiowym i zapobiegające zbędnemu postępowaniu o przywrócenie terminu do wniesienia kasacji.

Artykuł 124 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w okresie wydawania postanowienia przez Sąd Okręgowy stanowił, że zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy zwolnienia od kosztów sądowych, nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie powoda od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć. Mając na względzie ten przepis, stosowany przez analogię, należy przyjąć, że w razie zgłoszenia przez stronę wniosku o doręczenie wyroku sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem „celem wniesienia kasacji” oraz wniosku o ustanowienie adwokata sąd doręcza odpis tego wyroku ustanowionemu pełnomocnikowi.

Sąd Apelacyjny – stosując przez analogię ten przepis – nie tylko mógł, ale powinien był wstrzymać się z doręczeniem do rąk powódki odpisu wyroku do czasu rozstrzygnięcia wniosku o ustanowienie adwokata, tym bardziej że w tym samym dniu przewodniczący wydał zarządzenie o doręczeniu powódce odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem, a Sąd postanowienie o ustanowieniu adwokata. W tej sytuacji doręczenie powódce odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem należy uznać za nieskuteczne. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie nie podziela rygorystycznej wykładni art. 118 k.p.c., jaka zarysowała się w orzecznictwie i literaturze. Trzeba zauważyć, że rozważana kwestia na tle wymienionego przepisu i unormowań dotyczących skargi kasacyjnej wymaga interwencji ustawodawcy.

Mimo nieskuteczności doręczenia do rąk powódki odpisu wyroku z uzasadnieniem, zażalenie podlega jednak oddaleniu, albowiem zaskarżone postanowienie, mimo błędnego uzasadnienia, odpowiada prawu (art. 393¹² w związku z art. 393¹⁸ § 3 k.p.c.). Po ustanowieniu dla powódki adwokata i wyznaczeniu go przez Okręgową Radę Adwokacką w K., Sąd Apelacyjny doręczył mu w dniu 17 lutego 2005 r. odpis wyroku z uzasadnieniem, kasacja zaś – bez wniosku o przywrócenie terminu – wniesiona została dopiero w dniu 13 czerwca 2005 r., a więc po upływie terminu przewidzianego art. 393⁴ § 1 k.p.c.

